

سرطانی‌ها

هدایت علمی و پرورشی طلاب و دانش‌آموختگان

ابوالقاسم علیدوست

کتاب‌خانه طلبه

صراط اندیشه و عمل

مجموعه ادبیات علمی و پرورشی طلاب و دانش پژوهان

ایرواقسم علیدوست

ناشر: انتشارات کانون اندیشه جوان

طراح جلد: مسعود نجابتی

چاپ اول: ۱۳۹۴

مهره ارگان: ۱۵۰۰ نسخه

قیمت: ۱۹۰۰۰ تومان

پاپ و صدایی: چاپ مجاب

کانون اندیشه جوان

مهرنامه: علیدوست، ایرواقسم علیدوست

عنوان و نام پدیدآور: صراط اندیشه و عمل: هدایت علمی و پرورشی طلاب / ناشر: ایرواقسم علیدوست

مشخصات نشر: تهران: کانون اندیشه جوان

مشخصات ظاهری: ۴۴۰ ص.

قیمت: ۱۹۰۰۰۰ ریال شابک: 964-600-159-206-5

وضعیت فهرست نویسی: قیای مختصر.

یادداشت: فهرست نویسی کامل این اثر در نشانی: <http://opac.nlai.ir> قابل دسترسی است.

یادداشت: کتابخانه.

شماره کتابشناسی ملی: ۳۸۴۶۹۱۹

فروشگاه و نمایشگاه دائمی: تقاطع بزرگراه شهید مدرس و خیابان شهید بهشتی،

پلاک ۵۶ تلفن ۸۸۵۰۵۴۰۲ - ۸۸۵۰۳۳۴۱

www.polict.ir

همه حقوق محفوظ است

فهرست

۲۱	پیشگفتار
۲۵	مقدمه
۳۱	مطلع
۳۶	عالم‌ان در یک نگاه
۴۱	فصل اول: کلیات
۴۱	الف) پیدایش حوزه و فلسفه ورود به آن
۴۴	ب) جایگاه عالم‌ان
۴۶	ج) وظایف عالم‌ان دین
۵۲	مقاصد اجرای دین
۵۲	الف) تثبیت عدالت و مبارزه با ظلم
۵۵	ب) قضا و داوری
۵۸	ج) ورود به حوزه
۶۲	د) مراحل تحصیل
۶۷	فصل دوم: دوره‌های تحصیلی

- مبحث اول: دوره مقدمات ۶۷
- الف) ادبیات ۶۷
- ب) اجتهاد در ادبیات ۷۶
- ج) سیر مطالعه ادبیات ۷۷
- د) مدت زمان خواندن ادبیات ۷۸
- ه) ضعف در ادبیات و شیوه برطرف کردن آن ۷۹
- و) حساسیت یا عدم حساسیت به کتاب یا متنی خاص ۸۱
- ز) معرفی و تقسیم بندی برخی کتب معتبر ۸۲
- ح) مطالعه حواشی در متون تحصیلی ۸۴
- ط) اختلاف اقوال در ادبیات ۸۴
- ی) اختلاف اقوال در کتاب ها و علوم دیگر ۸۶
- ک) تجزیه و ترکیب ۸۷
- ل) دوره تابستانی ۸۷
- م) متن خوانی و درک آن ۸۸
- ن) تاریخ ادبیات عرب ۸۹
- س) مطالعه کتاب های اصول نحو ۹۰
- ع) برنامه ای برای علاقه مندان به فعالیت ادبی ۹۱
- ف) میزان مراجعه به متون لغوی ۹۲
- ص) تفکیک داعی از معنا ۹۲
- ق) مجتهد و متبع ۹۳

- ۹۴..... (ر) انواع لغت از حیث تحلیل
 ۹۵..... (ش) ضرورت دسترسی به متون لغت
 ۹۵..... مبحث دوم: دوره سطح
 ۹۷..... (الف) ضرورت تحصیل دروس سطح
 ۹۹..... (ب) رزیت کتاب‌های متداول
 ۱۰۲..... (ج) شیوه رصوف کردن ضعف در دروس سطح به طور عام
 ۱۰۵..... (د) اختلاط احوال در کتب سطح
 ۱۰۶..... (ه) ضرورت آشنایی با برخی فلسفه‌های مضاف
 ۱۰۷..... مبحث سوم: دوره خارج
 ۱۰۷..... (الف) تاریخچه اجمالی و ضرورت آگاهی علمی علم فقه و اصول
 ۱۱۱..... (ب) علم اصول و حد آشنایی با آن
 ۱۱۵..... (ج) تعدد کلاس
 ۱۱۶..... (د) مدت زمان تحصیل در درس خارج
 ۱۱۸..... (ه) شرایط درس و استاد
 ۱۱۹..... (و) روش بهره‌برداری از درس
 ۱۲۱..... (ز) سبک‌های تدریس
 ۱۲۱..... ۱. سبک مدرسه‌ای، صنعت‌محور و ریاضی
 ۱۲۱..... ۲. سبک تجمیع ظنون
 ۱۲۲..... (ح) برخی کتب معتبر
 ۱۲۴..... (ط) مباحثه

- ی) تخصص و تخصص (تمرکز) در برخی ابواب فقه ۱۲۵
- ک) جبران نقص‌ها در دروس مقدمات و سطح ۱۲۷
- ل) اجتهاد پایا و پویا ۱۲۸
- م) مطالعه در زمینه‌های دیگر ۱۲۹
- نا) راه استحکام عقاید ۱۳۳
- فصل سوم روش‌شناسی تحصیل ۱۳۵
- مبحث اول: قبل از مطالعه ۱۳۶
- الف) برنامه‌ریزی ۱۳۶
- مقدار کار در شبانه‌روز ۱۳۸
- نکته‌ای در الگودهی ۱۳۹
- ب) پیش مطالعه و پیش فکر ۱۴۱
- روش پیش مطالعه ۱۴۳
- ج) درس گرفتن ۱۴۴
- محورهای مؤثر در درس گرفتن ۱۴۵
- مکاتبی در ارتباط با تحصیل ۱۵۶
- مبحث دوم: مطالعه ۱۶۴
- الف) آسیب‌شناسی مطالعه ۱۶۵
- ب) مشکل فراموشی ۱۷۰
- ج) حل مشکل فراموشی ۱۷۱
- عوامل تقویت حافظه ۱۷۳

- (د) مراجعه به حواشی و شروح مفید و متون غیرمحمور..... ۱۷۶
- (ه) تأمل و تفکر در اطراف دریافت‌ها و یادآوری مطالب با خود..... ۱۸۰
- مبحث سوم: مباحثه..... ۱۸۱
- (الف) فایده‌های مباحثه..... ۱۸۱
- (ب) شیوه‌های مباحثه..... ۱۸۲
- (ج) مراحلی که مباحثه..... ۱۸۳
- (د) زمان مباحثه..... ۱۸۴
- (ه) مکان مباحثه..... ۱۸۴
- (و) شرایط هم‌بحث..... ۱۸۵
- (ز) تعداد هم‌بحث..... ۱۸۶
- (ح) عوامل ارتقای کیفیت مباحثه..... ۱۸۶
- مبحث چهارم: خلاصه‌نویسی و ثبت مطالب..... ۱۸۹
- (الف) خلاصه‌نویسی..... ۱۹۰
- (ب) چند نکته درباره نگارش درس..... ۱۹۱
- مبحث پنجم: آزمون..... ۱۹۲
- (الف) آزمون کتبی و امتحان شفاهی..... ۱۹۲
- (ب) نکاتی درباره امتحان..... ۱۹۳
- فصل چهارم: تدریس..... ۱۹۷
- مبحث اول: کلیات..... ۱۹۷
- (الف) اهمیت تدریس..... ۱۹۷

- ب) تعریف تدریس ۱۹۸
- ج) روش‌شناسی تدریس ۱۹۸
- د) تدریس موفق ۱۹۹
- ه) مراحل قبل از تدریس ۲۰۰
- و) مراحل برنامه‌ریزی ۲۰۱
۱. تجربه، تحلیل و برنامه‌ریزی سالانه ۲۰۱
۲. تجربه، تحلیل و برنامه‌ریزی روزانه ۲۰۲
- مبحث دوم: مراحل تدریس ۲۰۵
- الف) مرحله مقدماتی ۲۰۵
- ب) مرحله میانی ۲۰۷
- ج) مرحله پایانی ۲۱۰
- مبحث سوم: نکات جانبی هنگام تدریس ۲۱۲
- الف) مهارت‌های کلامی ۲۱۳
- ب) مهارت‌های غیرکلامی ۲۱۴
- مبحث چهارم: ارزیابی شاگردان ۲۱۸
- الف) اهداف ارزشیابی ۲۱۸
- ب) انواع ارزیابی ۲۱۹
- ج) اقسام آزمون ۲۱۹
۱. امتحان کتبی ۲۱۹
۲. امتحان شفاهی ۲۲۰

۲۲۴.....	مبحث پنجم: رفتار و سیره عملی استاد
۲۲۴.....	الف) اخلاص
۲۲۴.....	ب) اخلاق
۲۲۵.....	ج) حلم و صبر
۲۲۶.....	۱. برورش اخلاقی شاگردان
۲۲۶.....	هـ) اراده و پشتکار
۲۲۶.....	و) اعتماد به نفس
۲۲۷.....	ز) روحیه قوی مدیریت لازم و قاطعیت در اداره کلاس
۲۲۷.....	ح) نظم
۲۲۷.....	ط) ارتباط با شاگردان
۲۲۷.....	ی) احترام متقابل به شاگردان
۲۳۲.....	مبحث ششم: زمان مناسب برای تدریس
۲۳۵.....	فصل پنجم: تبلیغ
۲۳۵.....	مبحث اول: کلیات
۲۳۶.....	الف) اهمیت تبلیغ
۲۳۷.....	ب) ابعاد تبلیغ
۲۳۸.....	۱. از برای ارزش
۲۳۸.....	۲. از برای اهتمام به آن
۲۳۹.....	۳. از برای تأثیر
۲۳۹.....	ج) رسالت بودن تبلیغ

۲۴۰	 (د) زمان تبلیغ
۲۴۲	 مبحث دوم: عناصر تبلیغ
۲۴۳	 الف) مبلغ و خصوصیات وی
۲۵۸	 خصوصیات ظاهری
۲۶۲	 -وری از منازعات سیاسی، قومی و فامیلی
۲۶۳	 (ب) پیام - محتوای تبلیغ
۲۶۳	 ۱. پیام -
۲۶۳	 ۱. زمین - پیام
۲۶۴	 ۲. محتوای پیام
۲۷۰	 مداحی و تبلیغ
۲۷۱	 ۳. شرط پیام
۲۷۲	 ج) دریافت کننده پیام (مخاطب) و خصوصیات وی
۲۷۴	 (د) شیوه ارائه پیام
۲۸۱	 فصل ششم: تحقیق
۲۸۱	 مبحث اول: کلیات
۲۸۱	 الف) چیستی تحقیق
۲۸۲	 ب) اهمیت و ضرورت تحقیق
۲۸۴	 ج) هدف تحقیق
۲۸۵	 (د) شکل های مختلف تحقیق
۲۸۹	 هـ) روش و شیوه تحقیق

۱. روش تحقیق عمومی ۲۹۰
۲. روش تحقیق کتابخانه‌ای ۲۹۰
۳. روش تحقیق میدانی ۲۹۱
۴. شروع تحقیق ۲۹۱
۵. بحث - و م: مراحل تحقیق ۲۹۱
۱. انتخاب موضوع تحقیق ۲۹۱
۲. طرح و نقشه ابتدایی ۲۹۲
۳. ریزترکردن عناوین موضوع ۲۹۳
۴. پاسخ به سؤالات ۲۹۵
۵. فیش‌برداری و یادداشت ۲۹۶
۶. تنظیم ۲۹۷
۷. مرحله تدوین، نگارش و عرضه ۲۹۸
۸. شروع بایسته ۲۹۹
۹. نکات جنبی ۳۰۰
- مبحث سوم: بایسته‌های یک تحقیق علمی ۳۰۲
۱. مآخذشناسی ۳۰۱
۲. تفکر و اندیشیدن ۳۰۴
۳. ویژگی‌های محقق ۳۰۵
۴. تلاش در ارائه ساختار یا محتوایی بدیع (و یا هر دو) از مسئله مورد گفت‌وگو ۳۰۶
- مبحث چهارم: تحقیق در مسائل اسلامی ۳۰۷

- ۳۰۹..... فصل هفتم: رفتار طلبگی
- ۳۰۹..... مبحث اول: اخلاق طلبه
- ۳۰۹..... الف) امور معنوی
- ۳۰۹..... ۱. عبادت
- ۳۱۱..... ۲. اخلاق نظری و عملی
- ۳۱۲..... ۳. تزکیه و نیاز به استاد اخلاق
- ۳۱۵..... مطالع: زندگی علما
- ۳۱۵..... ب) زی: لباس
- ۳۲۶..... مبحث دوم: لباس روحانیت
- ۳۲۸..... الف) فواید لباس روحانیت
- ۳۲۹..... اعلام حضور اندیشه اصیل
- ۳۲۹..... ب) قداست لباس
- ۳۳۰..... ج) نکاتی درباره لباس روحانیت
- ۳۳۴..... مبحث سوم: آداب حجره نشینی
- ۳۳۵..... مبحث چهارم: ازدواج
- ۳۳۵..... الف) اهمیت ازدواج
- ۳۳۶..... ب) آمادگی برای ازدواج
- ۳۳۸..... ج) زمان ازدواج
- ۳۴۰..... د) شرایط و ملاک‌ها
- ۳۴۸..... راه‌های پی‌بردن به خصوصیات فرد

- ۳۴۹..... (ه) آداب و رسوم جامعه در ازدواج
 ۳۴۹..... (و) دوران پس از ازدواج
 ۳۵۳..... مبحث پنجم: اطلاع از مسائل روز
 ۳۵۶..... مبحث ششم: تفریحات سالم
 ۳۵۹..... مبحث هفتم: مشورت در کارها
 ۳۵۹..... مبحث هشتم: طلبه و دانشگاه
 ۳۶۳..... فصل هشتم: پیوست‌نامه
 ۳۶۵..... ۱. عالمان و فروش
 ۳۶۵..... ۲. تلاش برای عالم شدن
 ۳۶۶..... ۳. خوف عالم
 ۳۶۶..... ۳-۱. خشیت از عجب
 ۳۶۷..... ۳-۲. ترس از حب مال و فرزند
 ۳۶۷..... ۳-۳. خوف از هر شنیدن
 ۳۶۷..... ۳-۴. سرکشی به درون خویش
 ۳۶۸..... ۴. عالمان دین و ناچیزانگاری کرده‌های خویش
 ۳۶۹..... ۵. احتیاط ممدوح در پذیرفتن قضا و داوری و در اقدام به فتو
 ۳۶۹..... ۶. متملق‌گریز
 ۳۷۰..... ۷. دقت در مصرف سهم امام (ع)
 ۳۷۲..... ۸ «از کجا آورده‌ای» شعاری در حکومت مولا (ع)
 ۳۷۳..... ۹. تقدیر نه تدبیر

- ۹-۱. هفتاد سال زندگی به تقدیر ۳۷۳
- ۹-۲. کارها خیلی هم دست ما نیست ۳۷۴
۱۰. گردش خورشید بر دور سر خورشیدتر از خورشید ۳۷۴
۱۱. وادی السلام سرزمینی پر از رمز و راز برای عالمان ۳۷۵
۱۲. از مردهای مداومت بر زیارت جامعه ۳۷۶
۱۳. وضعت صحیح ۳۷۶
۱۴. عالمان دین و شاگردپروری ۳۷۷
- ۱۴-۱. بیست سال به بیست سال است می‌تازاند ۳۷۷
- ۱۴-۲. استادان نه گران جانی نمی‌کنند ۳۷۸
۱۵. غیرت دینی یک عالم ۳۸۰
۱۶. مردی از تبار خیلی سردان ۳۸۱
۱۷. ادب عالمان ۳۸۲
۱۸. تقید امام خمینی (ره) به مسائل اخلاق ۳۸۳
۱۹. مغروری که راه خانه خویش را گم کرد ۳۸۳
۲۰. جواب بدوی را زودتر از جواب علامه می‌دند ۳۸۴
۲۱. برخی مبالغه‌های بی‌پایه ۳۸۵
۲۲. سلمان عصر خویش ۳۸۶
۲۳. اَنْ عِنْدَهُ شَيْئًا مِنْ عِلْمِ جَعْفَرٍ ۳۸۸
۲۴. پشت میله‌های زندان به جرم حق‌گویی ۳۸۸
۲۵. عالمان واسطه فیض‌اند ۳۹۰

۲۶. شاه‌ها، بخور که نان حلال است ۳۹۲
۲۷. ذلت سلطان در مقابل عزت علم و تقوا ۳۹۲
۲۸. آنچه تخصص نخواهد ۳۹۴
۲۹. رندان ریاست‌گریز و عالمان مرجعیت‌گریز ۳۹۵
۳۰. خلاص حاج شیخ عباس قمی ۳۹۶
۳۱. مزد برای کار به ظاهر کوچک ۳۹۶
۳۲. ادب سائورد عالم ۳۹۷
۳۳. دقت یک عالم در گزارش‌های روزمره ۳۹۷
۳۴. استحفاظ عالم و شرایع و معارف دین ۳۹۸
۳۵. اهتمام عالمان به پاسخ‌شبهه‌ها - رفتن کمبودها ۳۹۹
۳۷. این گونه تلاش کردند تا دین را به ما رساندند ۴۰۰
- ۳۷-۱. کفش ندارم ۴۰۰
- ۳۷-۲. سی سال تمام گرمی نان تنها نان خدای من بود! ۴۰۱
۳۸. عالمان دین و حفظ تراث ۴۰۲
۳۹. عالمان و محدثان و رابطه با اهل بیت (ع) ۴۰۲
- ۳۹-۱. حواله امام (ع) به نایب خویش ۴۰۲
- ۳۹-۲. عبدالله بن ابی‌یعفور در بهشت تسلیم ۴۰۴
- ۳۹-۳. گُلیب تسلیم ۴۰۵
- ۳۹-۴. دستم خالی است ۴۰۶
- ۳۹-۵. بزنطی در بستر امام (ع) ۴۰۷

- ۴۰۸..... ۳۹-۶. از اهل بیت‌ها.
- ۴۰۸..... ۴۰. اهتمام به تحصیل، مباحثه و پژوهش.
- ۴۱۰..... ۴۱. مرد و مرگ.
- ۴۱۰..... ۴۱-۱. بروید می‌خواهم بمیرم.
- ۴۱۱..... ۴۱-۲. تا رسد دستت به خود، شو کارگر.
- ۴۱۲..... ۴۱-۳. مرگ‌های دوست‌داشتنی.
- ۴۱۳..... ۴. وصیت‌هایی از سنج نور.
- ۴۱۳..... ۴۲-۱. وصیت خواجه.
- ۴۱۴..... ۴۲-۲. وصیت علاء دلی به فرزند خویش.
- ۴۱۸..... ۴۲-۳. دنیا در چشم من. آن یک و در گفتار امیر.
- ۴۲۳..... کتابنامه.
- ۴۳۱..... فهرست آیات.
- ۴۳۵..... فهرست روایات.
- ۴۳۷..... نمایه اعلام.

پیشگفتار

کتاب حاضر برصد است منظومه‌ای از سبک زندگی طلبگی ارائه کند. نویسنده در این اثر معنی است ساخت مسیر و مقصد طلبگی امری ضروری است و اگر طلاب و دانش‌پژوهان دینی از آغاز طلبگی، شناخت کافی از راه و مقصد خویش داشته باشند، با ساطع تحصیل گام برمی‌دارند و با امید به آینده رسالت خود را در مقاطع مختلف ایفا می‌کنند. با توجه به اهمیت جایگاه طلبگی و خطرهایی که طلبه را تهدید می‌کند، بیش از هر چیز وجود مرجعی راهنما یا شناسنامه‌ای برای شناساندن گذشت، مسیر و آینده حوزه علمیه اهمیت پیدا می‌کند تا بر اساس نیازها و ضرورت‌های طلبه‌ها این جامع در تهذیب، تحصیل، تدریس، تحقیق و تبلیغ ارائه کند.

اثر حاضر محصول تلاش گروه سنت‌های حوزوی و کتاب‌داری مرکز پژوهش‌های جوان است. این مجموعه شاخه‌ای از شاخسار پربرابر پژوهشگاه فرهنگ و اندیشه اسلامی^۱ است که با گروه‌های علمی «پیش و اندیشه»،

۱. پژوهشگاه فرهنگ و اندیشه اسلامی با توجه به بایستگی تحقیقات دقیق و منسجم، نظریه‌پروری و نوآوری درباره زیرساخت‌های اندیشه دینی و نظامات اجتماعی مبتنی بر آن و پرداخت علمی و روزآمد به حوادث فکری و صیانت از هویت فرهنگی و سلامت فکری قشرهای تحصیل کرده و نسل جوان کشور به‌عنوان نهادی علمی - پژوهشی و آموزشی،

«مطالعات فرهنگی و اجتماعی»، «نظام‌ها و مطالعات انقلاب اسلامی»، «اخلاق، تربیت و روان‌شناسی»، «سنت‌های حوزوی و آداب طلبگی» و «ادب و هنر» به افق‌های پیش رو و گام‌های پیشرو در عرصه فرهنگ جامعه اندیشیده و آثار مفیدی به ثمر نشانده است. رشد و شکوفاندن باورها و گرایش‌های دینی، معرفی انگوهای مطلوب رفتار دینی و پاسخ به نیازها و خواسته‌های جوانان در زمینه‌های دینی، فرهنگی و اجتماعی از برجسته‌ترین اهداف فراروی مرکز است تا رصد شرایط روز جامعه به صید موضوعات ضروری دست زند و پژوهش‌های مفید بیند.

مرکز پژوهش‌های چهار سطح جوان، دانشجو، اندیشه و طلبه به تولید آثاری در قالب‌ها و آرها، گوناگون مشغول است:

۱. «کتاب جوان» برای دست‌پایان جوانی تهیه می‌شود که هفده تا ۲۴ ساله‌اند و دوره متوسطه تحصیلی را سپری کرده‌اند.

۲. «کتاب دانشجو» مربوط به جوانان دانش‌پژوه در مقطع کاردانی و کارشناسی است که به طور معمول هجده تا ۲۶ سال دارند.

۳. «کتاب اندیشه» برای جوانانی نگاشته می‌شود که به یادگیری خویش را تعالی بخشیده و بر فرازی فراتر از مقطع کارشناسی قدم نهاده‌اند و به طور

دانشگاهی و حوزوی در سال ۱۳۷۳ تأسیس شد. این پژوهشگاه شخصیتی حقوقی و مستقل دارد و در حکم نهاد عمومی و غیردولتی و غیرانتفاعی است که در قالب چهار پژوهشکده حکمت و دین‌پژوهی، نظام‌های اسلامی، فرهنگ و مطالعات اجتماعی و دانشنامه‌نگاری دینی و همچنین مرکز پژوهش‌های جوان فعالیت می‌کند.

معمول کمتر از ۲۸ بهار را تجربه کرده‌اند.

۴. نهایتاً «کتاب طلبه» با جوانانی سخن می‌گوید که سال‌های نخست و سطوح میانی علوم حوزوی را می‌گذرانند.

کتاب پیش رو از آثار سطح «کتاب طلبه» این مرکز است.

این رکن با قدردانی از آیت‌الله ابوالقاسم علی‌دوست برای انجام این اثر و ضمن تشکر از شورای علمی گروه، تلاش مجدانه مدیر گروه سنت‌های حوزوی و آداب طلبگی، آیت‌الامام محمدحسین پورامینی و همکاری ارزیابان گرامی حجج‌اسلام والمسلمین، آیت‌الله‌عزیزانه و محمدحسین حق‌جو را ارج می‌نهد و صمیمانه در انتظار نقدها و پیشنهادهای خوانندگان تیزبین است.

مرکز پژوهش‌های جوان

مقدمه

عموم جامعه آگاهی کافی درباره شرایط تحصیلی، اخلاقی و سایر مسائل حوزه علمیه ندارند؛ به این جهت کسی که می‌خواهد وارد این نهاد دینی و علمی شود با پرسش‌های زیادی مواجه است. حتماً خود شما هم زمانی که تصمیم گرفتید وارد حوزه علمیه شوید با ابهامات و سؤالاتی درباره چگونگی ورود، مسیر و آینده تحصیل و... روبه‌رو بوده‌اید. حتماً یکی است پس از ورود به حوزه باز هم در مسائلی مانند متون درسی، روش تحصیل، تحقیق، برنامه‌ریزی و... دچار سردرگمی شده باشید!

واقعیت این است که اگر از ابتدا شناخت کافی از مسیر و مقصد طلبگی نداشته باشید، ممکن است دیر یا زود دچار دل‌زدگی و بی‌علاقگی در تحصیل شوید و حتی گاهی نیمه راه، بعد از صرف هزینه و وقت زیاد تحصیل، رها کنید.

با توجه به چنین خطرهایی که طلبه بدون شناخت را تهدید می‌کند، بیش از هر چیز وجود مرجعی مبین و راهنما برای شناساندن گذشته، مسیر و آینده حوزه علمیه اهمیت پیدا می‌کند و حتی می‌توان آن را مهم‌ترین ابزار و

پیش‌شرط برای طلبه دانست. این نیاز باعث شد تدوین کتابی که به طور جامع به تبیین مسائل حوزه بپردازد، مورد توجه قرار گیرد.

کتابی که در دست دارید، درصدد است بر اساس فرموده‌های گهربار خداوند متعال و معصومین علیهم‌السلام، همچنین بر اساس تجربه دانش‌آموختگان و به کمک دستاوردهای اندیشه و عقل پاسخگوی پرسش‌های شما دانش‌پژوه علوم حوزه‌ای و کسانی باشد که قصد ورود به حوزه علمیه را دارند.

در این کتاب اعتنا می‌کنیم آنچه نوشته شده است کاری ناتمام و شروع مسیری است که امید می‌رود آیندگان آن را کامل کنند.

ممکن است در جامعه این کتاب این ذهنیت در برخی شما طلاب به وجود آید که نگاشته حاضر فقط نظریه‌ای در کنار سایر نظریه‌هاست. همان‌طور که گاهی پیش آمده است، سؤالی را از استادان و صاحبان تجربه پرسیده‌اید و جواب‌های متناقضی دریافت کرده‌اید. حتماً این تناقض‌ها باعث سردرگمی شما شده است، برای مثال دیده‌اید استادی راجع به احکامات فقهی خاصی دارد و دیدگاه استادی دیگر کاملاً متناقض با اوست. استادی شما را به خواندن کتاب‌های گذشتگان ترغیب می‌کند و استادی دیگر این کار را اتلاف عمر می‌داند.

بر اثر این تناقض‌ها ممکن است با خود فکر کنید و به این نتیجه برسید که اصلاً مشورت نکنید بلکه راه را بر اساس فکر و اندیشه خودتان انتخاب کنید. اما باید به این رکن اساسی توجه کنید که با وجود اختلاف سلیقه‌ها، بی‌اعتنایی به اصل مشورت روا نیست؛ زیرا قرآن کریم به صراحت این مطلب را گوشزد می‌کند که اگر انسان صرفاً به فکر خویش تکیه کند، الزاماً به بهترین روش

دست پیدا نمی‌کند؛ اما زمانی که روش‌های متنوع را شنید، می‌تواند با مقایسه آن روش‌ها با هم تشخیص دهد که کدام راه بهتر و مطمئن‌تر است.

از این‌رو تکیه طلبه به تشخیص خود و بسند او به اندیشه خویش خطر افراط با تفریط را در پی دارد. در صورتی که با شنیدن نظرهای متعدد و بررسی آنها به راحتی می‌تواند راه متعادل و مستقیم را از مسیرهای افراط و تفریط تشخیص دهد. به‌خصوص اگر صاحب دیدگاه صحیح نظرش را به صورت منطقی تبیین کرده باشد؛ از این‌رو قرآن کریم پس از اینکه می‌فرماید: «فَبَشِّرْ عِبَادَ الَّذِينَ يَسْتَمِعُونَ الْقَوْلَ فَيَتَّبِعُونَ أَحْسَنَهُ» این‌گونه امداد الهی را بشارت و وعده می‌دهد: «أُولَئِكَ الَّذِينَ هَدَاهُمُ اللَّهُ وَأُولَئِكَ هُمْ أُولُو الْأَلْبَابِ»^۱.

افرادی که به گفته‌های مختلف گرایش فرا می‌دهند این امکان را پیدا می‌کنند که بهترین راه و روش را انتخاب کنند. کسی که خودش نمی‌تواند نقاشی کند ولی با دیدن چند نقاشی می‌تواند داور می‌کند که کدام نقش از دیگری بهتر است؛ بنابراین مراجعه به آثار دیگران و استفاده از بحث آنها در حد معقول مفید و لازم است.

در اینجا لازم است به نکاتی در خصوص کتابی که در دست مطالعه دارید، اشاره کنیم:

۱. این کتاب پاسخ به مجموعه‌ای از پرسش‌هاست که طلاب محترم سال اول تا درس خارج در مدارس و مراکز مختلف حوزه‌های علمیه مطرح کرده‌اند.

۱. زمر: ۱۷ - ۱۸. برداشت فوق از آیه کریمه بر اساس بازگشت ضمیر «احسنه» به «القول»

است، نه «الاتباع» که از «یتبعون» به دست می‌آید.

با توجه به اشتراکات آموزشی بین حوزه و دانشگاه برخی از مطالب این کتاب نظیر شیوه مطالعه، مباحثه، تدریس و تحقیق برای دانش‌پژوهان غیرحوزوی نیز قابل استفاده است.

۲. سعی شده است پاسخ‌ها در قالب مطالب ساده و بدون تکلف بیان شود تا برای طلاب مختلف در همه سطوح قابل استفاده باشد.

۳. ممکن است در مطالعه این کتاب به برخی مطالب تکراری برخورد کنید. علت این تکرارها این است که بعضی مطالب چندوجهی بوده و قابلیت طرح از دو یا چند نگاه را داشته‌اند؛ از این رو بدیهی است تبیین درست مطلب مستلزم تکرار آن از نگرانی‌های مختلف بوده است.

۴. تلاش شده است به سؤالاتی که با فرض‌های گوناگون و گزینه‌های مختلف پاسخ داده شود. بر این اساس به برخی سؤالات پاسخ مطلق داده نشده است؛ به عبارت دیگر تلاش بر آن بوده است، بر اساس شرایط و مقتضیات، به سؤالات پاسخ داده شود؛ به همین دلیل در برخی موارد از پاسخ‌گویی مطلق چشم‌پوشی شده و جواب صحیح به اقتضای شرایط به تشخیص مخاطب واگذار شده است.

برای مثال در پاسخ به این سؤال که آیا کنار تحصیل فقه و احکام گرایش به رشته‌های تخصصی لازم است یا نه؟ پاسخ مطلق در قالب نهی یا اثبات داده نشده است، بلکه جواب به وضعیت و شرایط موکول شده است. همچنین این شیوه و رویکرد در موضوعات دیگری نظیر تعدد دروس، صلاح یا لازم بودن جهش و عدم آن نیز به کار رفته است.

۵. طرح کتاب، متناسب و ناظر به روال معمول است و در مواردی استثنایی قائل شده است چون برای طلاب خارجی باید برنامه دیگری در نظر گرفت، هر چند عموم دستورالعمل‌های این کتاب برای آن گروه‌ها نیز لازم و مفید است.

۶. مطالب این کتاب در دو قالب بیان شده است: اغلب در قالب پرسش و پاسخ و گاهی به صورت ارتجالی با بیان ابتدایی.

دلیل نیست آن دغدغه‌ای بوده است که برای حفظ پرسش‌های طلاب داشته‌ایم و کوشیده‌ایم پسرها از شکل اصلی خود خارج نشود.

دلیل دیگر اهمیت برخی پرسش‌ها و نزدیک بودن جواب آنها به هم بوده است.

۷. بخش‌هایی از این کتاب از زمان یاد شده و حالت گفتاری خود را تا حدودی حفظ کرده است، درحالی‌که بخش‌هایی از آن از ابتدا به صورت تألیف بر منصفه ظهور نهشته است و حالت نوشتاری دارد؛ دوگانگی متن کتاب به این دلیل است.

۸. بر خود لازم می‌دانم از استادان که زحمت جمع‌آوری سئوال‌ها را از طلاب مدارس حوزه علمیه قم متحمل شده‌اند و برادران بزرگوری که یا اگر این‌جانب در تدوین این اثر بوده‌اند به‌ویژه حجج الاسلام آقایان محمودرضا عصارى، سیدعلی‌رضا حسینی، سیدسعید حسینی، حسین محمدقلی و آقای ابوالفضل علیدوست - ایدهم‌الله‌تعالی - صمیمانه و متواضعانه قدردانی و تشکر کنم.

۹. این کتاب قبلاً با عنوان «صراط» به چاپ رسید. اکنون طی چهار سال تلاش علمی با همکاری گسترده و جدی حجج الاسلام آقایان محیی‌الدین آزادمنش اصفهانی و محسن صادق‌زاده - آیدهما الله تعالی - تغییر اساسی یافته است. لذا مطالب فصل‌ها کامل‌تر شده و پیوست‌نامه‌ای نیز به آن اضافه شده است. به این امید که مورد استفاده طالبان پرورش، دانش و پژوهش قرار گیرد.

۱۰. تستیم حاضر از منابع مورد نیاز و در اختیار دو گونه برداشت کرده است: گونه اول برداشت موردی و مشخص است. در این موارد موضوع برداشت کاملاً معلوم است و در پاورقی به آن منبع اشاره شده است. گونه دوم برداشت آزاد، سوازی را همراه با تصرف بوده است. در این موارد منبع مورد استفاده در پایان هر فصل ذکر شده است.

قم، حوزه علمیه

ابوالقاسم علیدوست